

References

1. European Judo Union (Results, Veterans): [Electronic resource]. Access mode: <https://ukrajinejudo.com/federation/history>
2. Judo Federation of Ukraine (History): [Electronic resource]. Access mode: <https://www.eju.net/result>
3. Vysochina N., Dyachenko A., Antonyuk A., Vlasko S., Baidala V. Formation of professional competencies in highly qualified sambo wrestlers with the use of related training. Innovative pedagogy. Odessa, 2020. – № 26. p. 37-41.
4. Shemchuk V., Rybalko P., Milaiev O., Leonenko A., Cherednichenko S. Formation of energy-saving competence in martial arts athletes. Pedagogy of formation of creative personality in higher and general education schools. Zaporozhye, 2020. – № 72 (Vol. 1), p. 159-165.
5. Vysochina N., Hunina L., Diachenko A., Vlasko S., Antoniuk A. Pedagogical model of improving special physical training of judokas. Pedagogy of formation of creative personality in higher and general education schools. Zaporozhye, 2020. – № 72 (Vol. 1). p. 40-46.
6. Rybalko P., Khomenko O., Zhukov V., Cherednichenko S., Leonenko A. Formation of professional competencies in highly qualified wrestlers in conditions of significant psychophysical load. Pedagogy of formation of creative personality in higher and general education schools. Zaporozhye, 2021. – № 74 (Vol. 1). p. 133-138.
7. Martynov Yu., Krylov A. Modern approaches to the study of technical and tactical actions in judo. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2021. – Issue. 2 (130). p. 86-89.
8. Khatsaiuk O., Kindzer B., Ivchenko A., Kulibaba S., Kusovska O. Program for improving the technical and tactical training of veteran fighters (on the example of sambo fighters). Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2021. – Issue. 6 (137). p. 121-127.
9. Ananchenko K., Khatsaiuk O. Features of the training process and technical and tactical training of veteran judokas. Martial arts. – № 14. – Kharkiv, 2018. p. 4-18.
10. Kindzer B., Krasilov A., Khomenko O., Tytovych A., Yevtushenko Ye. Formation of energy competence in veterans of full-contact Martial Arts. Pedagogy of formation of creative personality in higher and general education schools. Zaporozhye, 2020. – № 73 (Vol. 1). p. 63-68.
11. Khatsaiuk O., Kindzer B., Karasevych S., Skliarenko V., Olenchenko V. Physical therapy program for veteran veterans after treatment of coronavirus disease (Covid-19). Pedagogy of formation of creative personality in higher and general education schools. Zaporozhye, 2021. – № 74 (Vol. 1). p. 162-167.
12. Ананченко К., Перебийніс В., Пакулін С., Маханьков Г. Pedagogical aspects of improvement and individualization of technical and tactical training of veteran judokas. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2018. – Issue. 8 (102). p. 6-14.
13. Aleksieiev A., Ananchenko K., Holokha V. Motivation and psycho-emotional state in the competitive activity of veteran judokas. Martial arts. – № 3 (21). – Kharkiv, 2021. p. 4-12.
14. Rudenko M., Koshliak M., Dubrova S., Kolomoiets H., Derevianko V. Methods of teaching Judo in general secondary education. «Bukrek». Kyiv-Chernivtsi, 2020. P. 380.
15. Aleksieiev A., Yukhno Yu., Sereda V., Pereta V., Rudenko M. Judo. Ministry of Youth and Sports of Ukraine, republican scientific and methodical office, Judo Federation of Ukraine. Kyiv, 2019. P. 115.
16. Byzyn V., Myrhorod D., Khatsaiuk A. Technical training aids. Lambert Academic Publishing. Berlin, Germany, 2014. P. 36-42.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2021.7(138).27

Шитікова Є. А.;
викладач кафедри професійного, неолімпійського та
адаптивного спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України, м. Київ

ВПЛИВ ЗАНЯТЬ СУДНОМОДЕЛЬНИМ СПОРТОМ НА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті охарактеризовано місце спортивно-технічних видів спорту в організаційній структурі позашкільця; вперше проаналізовано та розглянутосистему змагань серед учнівської молоді (спортсмени до 18 років) з судномодельного спорту у приміщенні. На основі аналізу документації з сайтів Федерації судномодельізму і судномодельного спорту України та Міжнародної федерації NAVIGA охарактеризовано секції та класи моделей, що існують в судномодельному спорті та серед яких проводяться змагання на національному та міжнародному рівнях. Обґрунтовано особливості діяльності спортсмена у судномодельному спорті та визначено фактори, що обумовлюють успішність виступів та результативність на змаганнях. Обґрунтовано спрямованість занять судномодельюванням та їх позитивний вплив для дітей, в тому числі дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: судномодельний спорт, позашкільня освіта, гуртки судномодельювання, інклюзія, діти з особливими освітніми потребами.

Shytikova Yelyzaveta. Influence of modelship sport on children with special educational needs considering the features of competitive action. Out-of-school development of children and young people is an important component for

harmonious development of necessary abilities and skills. Due to the variety of clubs, areas and sections that operate in out-of-school institutions, children have the right to choose classes for themselves based on their own preferences. Current trends in education are closely linked to the introduction of inclusive education and the creation of appropriate conditions for the education of children with special educational needs (SEN). In this aspect, worth highlighting out-of-school education, which is an integral part of the harmonious development of children. One of profiles are technical kinds of sports, which are represented by modeling clubs in out-of-school educational institutions and non-Olympic sports, that have their own national and international federations. The purpose of the research: to substantiate the impact of modelshipbuilding on children with SEN and to determine the features of competitive activities in modelshipsport. Objectives of the study: 1) Describe the system of competitions in modelshipsport among student youth; 2) Identify and characterize the features of modelshipbuilding and its significance for children with SEN. In the article we characterize the place of technical kinds of sports in the organizational structure of extracurricular activities; for the first time the system of indoors competitions among student youth (athletes under 18) in modelshipsport was analyzed and considered. Based on the analysis of documentation from the sites of the Federation of Modelshipbuilding and Modelshipsport of Ukraine and the World organisation NAVIGA, sections and classes of models, that exist in modelshipsport and among which competitions are held at the national and international levels are described. The peculiarities of the athlete's activity in modelshipsport are substantiated and the factors that determine the success of performance in general and during the competitions are determined. The orientation of classes and their positive impact for children, including children with special educational needs are substantiated.

Keywords: modelshipsport, extracurricular education, modelshipbuilding circles, inclusion, children with special educational needs.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Позашкільний розвиток дітей та молоді є значущою складовою для гармонійного розвитку та формування життєво необхідних умінь та навичок. За рахунок різноманіття гуртків, напрямів та секцій, що функціонують в закладах позашкільної освіти, діти мають право довільно обирати заняття для себе, базуючись на власних уподобаннях. Позашкільна освіта тісно взаємодіє з освітою, спортом, наукою та іншими інститутами. В комплексі ці складові тісно пов'язані між собою у спортивно-технічних видах спорту. Зокрема, гуртки моделювання (авіа-, авто-, судно- та ракетомоделювання) належать до спортивно-технічного профілю та входять до науково-технічного напрямку позашкільної освіти. Кожен із зазначених гуртків готує вихованців, які можуть брати участь у змаганнях різного рівня (районному, міському, національному та міжнародному). Позашкільна освітат гурткова діяльність мають значний потенціал для соціалізації дітей, у тому числі – дітей з особливими освітніми потребами (далі-ООП). Розглядаючи спортивно-технічні види спорту в цьому контексті можемо констатувати, що на даному етапі лише формується погляд на те, яким чином має забезпечуватись реалізація інклюзивного навчання в зазначених видах спорту, але процес залучення дітей з ООП та створення сприятливого середовища для тренувальної та змагальної діяльності для всіх категорій дітей є безперечно важливим. Отже, з погляду сучасної педагогічної науки та процесів, що відбуваються у сфері фізичної культури і спорту будь-які дослідження, що присвячені вивченню даного питання на сьогодні є актуальними. Ми розглядаємо їх як такі, що дозволять доповнити існуючі теоретичні відомості щодо розвитку спортивно-технічних видів спорту, а також гуртків судномоделювання їх значущості для дітей з ООП, а отримані дані стануть підґрунтям для впровадження інклюзивного навчання в даному виді спорту.

Сучасні тенденції розвитку освіти тісно пов'язані з впровадженням інклюзивного навчання та створенням належних умов для навчання дітей з ООП. У цьому аспекті варто виділити позашкільну освіту, яка є невід'ємною складовою для гармонійного розвитку дітей. Одним з її профілів є спортивно-технічний, що представлений гуртками моделювання в закладах позашкільної освіти та неолімпійськими видами спорту, що мають свої національні та міжнародні федерації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теоретико-методичних основ позашкільної освіти, особливостей функціонування гуртків спортивно-технічного профілю висвітлювали у своїх працях вчені О. В. Биковська (2008-2021) [2]; І. Ю. Мосякова (2017); С. В. Боровська, Т. В. Биковський (2018); П. П. Бабій (2018); Н. С. Кривокульська (2017); О. О. Белошицький (2002); Г. П. Пустовіт (2008-2013); О. П. Липецький (2007); Г. А. Шкура (2016-2020) та ін. Ґрунтовне дослідження організаційно-методичного забезпечення судномодельного спорту вивчала Є. А. Шитікова зі співавт. (2016-2021 рр.: В. Л. Маринич, І. О. Когут) [6]. Науковці Ф. І. Кугаколов та А. В. Островський досліджували спорт та техніку, їх розвиток в ДТСААФ (Добровільне товариство сприяння армії, авіації та флоту). В проведених дослідженнях О. Ю. Рибак (2007) надає класифікацію спортивно-технічним та прикладним видам спорту. Спортивно-технічні види спорту як складову частину неолімпійського спорту розглядали Н. Г. Долбишева [5], І. О. Колісник, М. В. Гладенько (2013); Є. А. Шитікова (2016-2021); Н. В. Тихонова [9], В. А. Градусов (2014). Актуальним в наш час є вивчення питання інклюзивного навчання та його реалізації саме в закладах позашкільної освіти. Окремі аспекти розглянуті в роботах А.А. Колупаєвої, Ю. М. Найди, Н.З. Софій (2007); О. В. Зярянюк (2015); Л. М. Буланової (2011); О. А. Богомоллової; А. С. Герасімової (2012); А. Є. Кобобел (2018-2020); О. В. Литовченко (2018) та інших. Питання, що присвячені впровадженню та реалізації інклюзивного навчання у спортивно-технічних видах спорту та гуртках судномоделювання обґрунтовані в наукових працях Є. А. Шитікової, В. Л. Маринич, І. О. Когут (2018-2021) [6, 11, 12]. Залучення дітей з ООП до занять даними видами спорту є актуальним, оскільки в їх основі лежить розвиток дрібної моторики, техніко-технологічних умінь, розкриття творчого потенціалу дітей. Вагомим аргументом також є різноманітність класів моделей та відносна доступність навчально-тренувальної діяльності. У цьому аспекті ми розглядаємо різноманіття секцій та класів моделей, що є в судномодельному спорті та, відповідно, складність змагань не лише як спосіб популяризації та розвитку виду спорту, але і як значний діапазон для залучення дітей різних категорій до занять. Процес побудови моделі та участь у змаганнях вимагають від спортсмена відповідного рівня фізичного, психоемоційного та ментального розвитку, а також виступають вагомим фактором для соціалізації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконувалась в межах теми 1.4 «Теоретико-методологічні засади розвитку професійного, неолімпійського та адаптивного спорту в Україні в умовах реформування

сфери фізичної культури і спорту» Плану НДР НУФВСУ 2021-2025 рр. (№ держреєстрації 0121U108294).

Мета дослідження – обґрунтувати вплив судномодельовання на дітей з ООП та визначити особливості змагальної діяльності у судномодельному спорті.

Завдання дослідження: 1) Описати систему змагань з судномодельного спорту серед учнівської молоді; 2) Виокремити та охарактеризувати особливості діяльності судномодельстів та її значущість для дітей з ООП.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток судномодельного спорту починається на початку ХХ ст. на базі експериментального судномодельовання, коли в окремих містах Європи (в тому числі і в Україні) відбувалися перші виставки настільних моделей кораблів. На сьогоднішній день для дітей, які виявили бажання займатись в гуртках судномодельовання, навчальною програмою передбачена участь у міських змаганнях, що проводяться з метою популяризації науково-технічної творчості серед дітей та учнівської молоді. Метою змагань є розвиток та поширення спортивно-технічних видів спорту серед дітей та учнівської молоді. Значущість змагань для даної вікової категорії полягає в тому, що у процесі побудови моделі та підготовки до змагань у них відбувається розвиток творчих здібностей, вдосконалюється рівень технічної майстерності, створюється можливість для обміну досвідом, зміцнення творчих і ділових контактів між гуртківцями та організаторами гурткової роботи (тренерами – керівниками гуртків), а також відбувається залучення до занять фізичною культурою і спортом. Організаторами міських Відкритих Чемпіонатів з судномодельного спорту серед учнівської молоді у приміщенні виступають Департамент освіти і науки, виконавчий орган Київської міської ради, Київський палац дітей та юнацтва разом з іншими структурами, що пов'язані з організацією та проведенням змагань. Як показує практика, представники національної федерації також дотичні до проведення цих змагань. Учасниками міських змагань серед учнівської молоді є команди позашкільної, загальної середньої, професійно-технічної освіти, місцевих спортивних клубів, які подали необхідні заявки для участі. На цьому етапі характерним є вікова обмеженість та поділ дітей: молодша вікова група – до 12 років включно, старша вікова група – до 18 років включно. Згідно з правилами змагань, кожен учасник має право виступати не більше ніж у трьох різних класах моделей. Дані змагання відбуваються за Правилами проведення змагань з судномодельного спорту (витяг «Моделі, рекомендовані для змагань серед учнівської молоді»), що затверджені Українським державним центром позашкільної освіти, а також розміщені на офіційному сайті Федерації судномодельізму та судномодельного спорту України [10].

Останні роки, першість міста Києва з судномодельного спорту серед дітей до 18 років проводиться у чотири етапи та включає наступні класи моделей:

I етап – радіокеровані спортивні моделі класів F3E та Eсо-mini.

II етап – найпростіші саморобні моделі, що не проходять стендову оцінку та мають бути пофарбовані (учасники до 12 років):

- контурна модель;
- EL-600Ю (підводний човен з гумовим двигуном);
- EX-600 (самохідні моделі довільної конструкції та довжиною до 600 мм).

III етап – моделі-копії класу E:

- EK-600 (самохідні моделі-копії військових кораблів довжиною до 600 мм);
- EN-600 (самохідні моделі-копії цивільних суден довжиною до 600 мм);
- EL-600 (самохідні моделі-копії підводних човнів довжиною до 600 мм, а також моделі підводних човнів з промислових наборів з максимальною стендовою оцінкою на загальних засадах);
- E-P (самохідні моделі-копії військових кораблів або цивільних суден з промислових наборів довжиною до 800 мм).

IV етап – радіокеровані моделі-копії класу F:

- Радіокеровані моделі класу F2X (молодша вікова група);
- Радіокеровані моделі класу F2Ю (старша вікова група);
- Радіокеровані моделі класу F4A (радіокеровані моделі-копії військових кораблів або цивільних суден з промислових наборів, без стендового заліку);
- Радіокеровані моделі класу F4B/C (радіокеровані моделі-копії військових кораблів або цивільних суден з промислових наборів, з проходженням стендового заліку).

Основною вимогою до всіх класів є те, що всі моделі повинні бути пофарбованими та мати закінчений вигляд. Переможець в кожному класі визначається за результатами середнього значення з 3-х кращих спроб зі здійснених чотирьох (у прямоходах) та найкращої з двох чи трьох спроб у класах радіокерованих моделей.

Загалом у судномодельному спорті спортивні моделі поділяються більш ніж на 50 класів (в основі поділу лежить класифікація на секції – M, FSR, C, NS, S, A/B). Нещодавно, міжнародна федерація судномодельовання і судномодельного спорту NAVIGA додала до класифікації секцію E (перегони на витривалість протягом довгого періоду серед моделей секції M та FSR) [8, 13]. Варто зазначити, що основна діяльність спортсмена-судномодельіста полягає не у змагальній діяльності, а у розробці ідеї, проектуванні, підготовці технології та безпосередньо у виготовленні моделей [7]. Існують певні особливості діяльності у судномодельному спорті, що визначають його специфіку як спортивно-технічного виду спорту [3, 4]:

1. Сприйняття інформації відбувається в умовах високої невизначеності, маскуванню та обманних дій суперника [1]. При цьому, виходячи з наявної інформації щодо вірогідного характеру умов судномодельної гонки на решті дистанції, необхідно розробити або відкоригувати стратегічний та тактичний план її проходження. Такі умови діяльності детермінують, по-перше, значну залежність дієвості прогнозу та відповідно адекватності обраної тактики від здатності спортсмена ефективно сприймати наявну інформацію, вірно прогнозувати можливі напрямки розвитку ситуації, швидко розробляти альтернативні (на випадок появи додаткової суттєвої інформації при зміні ситуації) варіанти. Однак, по-друге, за таких умов завжди залишається можливість непередбачуваних змін: як у поведінці суперників, погодних умовах, так і виникнення поломки власної матеріальної частини.

2. Обробка інформації та прийняття рішення здійснюються в умовах дефіциту простору і часу. Такі особливості потребують достатньо високого рівня інтелектуального розвитку та практичного досвіду для ефективних та своєчасних висновків. 3. Реалізація прийнятих рішень відбувається при активному протистоянні суперників та не завжди сприятливих діях партнерів. Аналіз спеціальної літератури та практичний досвід дозволяють стверджувати, що оскільки рішення доводиться реалізовувати в умовах активної протидії суперників, то на цьому етапі існує вірогідність виникнення психотравмуючих факторів. Це також треба враховувати під час навчання на початкових етапах підготовки спортсменів, не зважаючи на ранг змагань. Таким чином, орієнтація у просторі та часі, сприйняття та аналіз інформації, прийняття рішень та реалізація дій у змаганнях ускладнені діями суперника та супроводжуються значно сильними змінами в емоційному фоні. При цьому багаторазові (протягом одних змагань, оскільки змагання складаються з серії перегонів, результат кожного з яких впливає на остаточний), контрастні зміни емоцій пов'язані зі стресовим, а іноді й екстремальним впливом умов змагальної боротьби на психіку спортсмена.

На підставі власного багаторічного досвіду та вищезазначених даних можемо констатувати, що судномодельний спорт має широкий спектр класів, які різняться за особливостями змагальної діяльності. Спортсмени, які займаються судномодельним спортом для участі у змаганнях різного рівня мають володіти навичками моделювання, конструювання, розробки, проектування, виготовлення та налаштування моделей від найпростіших самохідних до більш складніших об'ємних, радіокерованих та/або стендових. Заняття у гуртках судномодельювання спрямовані на формування пізнавальної, проєктно-технологічної та соціально-психологічної компетентностей, що є вкрай актуальним для гармонійного розвитку дітей. Саме тому слід зазначити, що впровадження інклюзивного навчання в гуртках судномодельювання та судномодельному спорті для дітей з ООП передбачає створення умов для соціалізації за рахунок гурткової роботи та сприяє розвитку і вихованню технічно обдарованої молоді.

Висновки: у ході дослідження нами було вперше описано систему проведення міських змагань, що передбачені навчальною програмою з судномодельювання для учнівської молоді віком до 18 років у приміщенні; надано класифікацію моделей у судномодельному спорті, вперше описано особливості діяльності спортсменів у судномодельному спорті та обґрунтовано потенціал занять судномодельюванням для дітей з ООП. **Перспективи використання результатів дослідження.** Результати дослідження можуть бути використані профільними закладами вищої освіти під час підготовки фахівців спеціальності 017 «Фізична культура і спорт», тренерами та керівниками гуртків судномодельювання.

Література

1. Акименко В. И. Структура подготовленности высококвалифицированных яхтсменов с учетом особенностей соревновательной деятельности: дисс. канд. пед. наук: 13.00.04. К., 1986. 189 с.
2. Биковська О. В. Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи [монографія] / О. В. Биковська. – К. : ІВЦ АЛКОН, 2008. – 336 с.
3. Горская Г. Жизненный контекст деятельности элитных спортсменов: социально-психологические аспекты. Олімпійський спорт і спорт для всіх: проблеми здоров'я, рекреації та реабілітації: Тези доповідей VI Міжнар. Наук. Конгр. К.: Олімпійська літ-ра, 2000. С. 30.
4. Горская Г. Б. Психологические факторы самореализации профессионалов высокого класса: дис. доктора психол. наук: 19.00.01. К., 1999. 320 с.
5. Долбышева Н. Г. Спортивно-технические и прикладные виды спорта как составная часть неоллимпийских видов спорта в Украине / Н. Г. Долбышева, И. А. Колесник, М. В. Гладенко // Слобожанский научно спортивный вестник. – 2013. – №4 (37) – С. 20-24.
6. Когут І. О., Маринич В. Л., Шитікова Є. А. Організаційно-методичне забезпечення функціонування спортивно-технічних видів спорту в Україні / І. О. Когут, В. Л. Маринич, Є. А. Шитікова // Науково-теоретичний журнал Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – №3 – К.: Олімпійська література, 2020. – с. 70-73. Режим доступу: <http://tmfvs-journal.unisport.edu.ua/article/view/229606/228613>.
7. Курти О. Постройка моделей судов: энцикл. судомоделизма: пер. с итал. (второе издание). / О. Курти // Л. : Судостроение, 1988. 544 с.
8. Судномодельний спорт [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://1916.dp.ua/news/20200304/uk/dvigatel-wikizero-sudnomodelnij-sport.shtml>.
9. Тихонова Н. В. Состояние развития спортивно-технических и прикладных видов спорта в физкультурно-спортивных организациях Украины / Н. В. Тихонова, В. А. Градусов // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. – 2014. – № 10. – С. 52-56.
10. Федерація судномоделизму і судномодельного спорту України [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <https://fsssu.org.ua/uk/>.
11. Шитікова Є. А. Проблеми реалізації інклюзивного навчання в гуртках спортивно-технічного профілю. XIII Міжнародна наукова конференція «Молодь та олімпійський рух» : зб. тез доповідей. К., 2020. С. 31-32.
12. Шитікова Є. А. Специфіка реалізації інклюзивного підходу до організації освітнього процесу в гуртках спортивно-технічного профілю. XII Міжнародна наукова конференція «Молодь та олімпійський рух» : зб. тез доповідей. К., 2019. С. 26-27.
13. NAVIGA. World organization for modelshipbuilding and modelshipsport [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.naviga.org/index.php/en/>.

References

1. Akymenko V. Y. (1986). Struktura podhotovlenosti vysokokvalyfytyrovannykh yachtsmenov s uchetom osobennosti sorenovatelnoi deiatelnosti [The structure of training of highly qualified yachtsmen taking into account the peculiarities of competitive activity] : dyss. kand. Ped. Nauk. Kiev.

2. Bykovska O. V. (2008). Pozashkilna osvita: teoretyko-metodychni osnovy [Extracurricular education: theoretical and methodological bases] K. : IVTs ALKON. 336 p.
3. Horskaiia H. (2000). Zhyznennyi kontekst deiatelnosti elytnykh sportsmenov: sotsyalno-psykholohycheskye aspekty [The life context of the activities of elite athletes: socio-psychological aspects]. Olimpiiskyi sport i sport dlia vsikh: problemy zdorovia, rekreatsii ta reabilitatsii. K.: Olimpiiska literatura, pp. 30.
4. Horskaiia H. B. (1999). Psykholohycheskye faktory samorealizatsyy professyonalov vysokoho klassa [Psychological factors of self-realization of high-class professionals] : dys. d-rapsykh. nauk: Krasnodar.
5. Dolbysheva N. H. (2013). Sportyvno-tekhnycheskye y prykladnye vydy sporta kak sostavnaia chast neolympyiskykh vydov sporta v Ukrainy [Technical and applied sports as an integral part of non-Olympic sports in Ukraine]. Slobozhanskyi nauchno sportyvnyi vestnyk, 4 (37), pp. 20-24.
6. Kohut I. O., Marynych V. L., Shytikova Ye. A. (2020). Orhanizatsiino-metodychne zabezpechennia funktsionuvannia sportyvno-tekhnychnykh vydov sportu v Ukraini [Organizational and Methodological Support for the Functioning of Sports and Technical Sports in Ukraine]. Naukovo-teoretychnyi zhurnal "Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu, 3, 70-73. Access mode: <http://tmfvs-journal.uni-sport.edu.ua/article/view/229606/228613> (in Ukrainian).
7. Kurty O. (1988). Postroika modelei sudov : entsykl. sudomodelyzma [Construction of ship models: an encyclopedia. ship modeling]. L. : Sudostroenye, 544 p.
8. Sudnomodelnyi sport. (2019). URL: <https://1916.dp.ua/news/20200304/uk/dvigatel-wikizero-sudnomodelnij-sport.shtml>.
9. Tykhonova N. V. (2014). Sostoianye razvytyia sportyvno-tekhnycheskykh y prykladnykh vydovsporta v fyzkulturno-sportyvnykh orhanyzatsiyakh Ukrainy [The state of development of sports, technical and applied sports in physical culture and sports organizations of Ukraine]. Pedahohyka, psykholohyia i medyko byolohycheskye problemy fizycheskoho vospytanyia y sporta, 10, pp. 52–56.
10. Federatsiia sudnomodelizmu i sudnomodelnoho sportu Ukrainy (2010). URL: <https://fssu.org.ua/uk/>.
11. Shytikova Ye. A. (2020). Problemy realizatsii inkluzyvnoho navchannia v hurtkakh sportyvno-tekhnychnoho profilii [Problems of implementation of inclusive education in sports and technical circles]. XIII Mizhnarodna naukova konferentsiya «Molod ta olimpiiskyi rukh» K., pp. 31-32.
12. Shytikova Ye. A. (2019). Spetsyfika realizatsii inkluzyvnoho pidkhodu do orhanizatsii osvithnoho protsesu v hurtkakh sportyvno-tekhnychnoho profilii [The specifics of the implementation of an inclusive approach to the organization of the educational process in sports and technical circles]. XII Mizhnarodna naukova konferentsiya «Molod ta olimpiiskyi rukh» K., pp. 26-27.
13. World organization for modelshipbuilding and modelshipsport NAVIGA (2010). URL: <http://www.naviga.org/index.php/en/>.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2021.7(138).28

УДК: 355 : 796 : 379.8 – 613.8 : 159.91 – 316.4

Юденко О.В.,

викладач кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту
Національний університету оборони України імені Івана Черняхівського,

Омельчук О.В.;

доцент кафедри біологічних основ фізичного виховання та спортивних дисциплін,
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,

Тимошина Є.В., Мельничук В.В.

бакалаври тренерського факультету Національного університету фізичного виховання і спорту України,

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ ІЗ НАСЛІДКАМИ БОЙОВОЇ ТРАВМИ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ АДАПТИВНИМ ВОЛЕЙБОЛОМ: ПОКАЗНИКИ ПСИХО-ФІЗИЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ

У статті охарактеризовано місце адаптивного волейболу в структурі фізкультурно-спортивної реабілітації військових із наслідками бойової травми і змагання для військових, до яких його включено (*Invictus Game's, Warriors Game's*), визначено особливості їх проведення; представлені дані впливу на показники здоров'я, на маркери соціальні зміни (об'єднання загальними інтересами, фізичною активністю членів родини та знайомих, придбання навичок взаємодії з оточуючими, які можуть ефективно переноситися на інші види діяльності учасників бойових дій – прийняття спільне прийняття рішення, аналіз результатів проведеної роботи тощо); надані результати психо-фізичної та соціальної адаптації учасників АТО/ООС, які займаються адаптивним волейболом; доведено важливість використання фітнес-інновацій в комплексних програмах відновлення здоров'я військових I-II зрілого віку із наслідками бойової травми; внаслідок занять адаптивним волейболом зменшується прояв ПТСР, депресивних станів, змінюється якість життя, підвищується стресостійкість та соціальна адаптація до нових умов повсякденної та професійної діяльності, відновлюються втрачені комунікативні навички, проявляється схильність до роботи в команді.

Ключові слова: військовослужбовці, бойова травма, адаптивний волейбол, соціальна адаптація, корекція психо-фізичного стану.

Yudenko Oksana, Omelchuk Olena, Timoshina Elizabeth, Melnichuk Viktor. Military servants with the consequences of combat injury engaged in adaptive volleyball: indicators of psycho-physical and social society. In the article, we present data on the place of adaptive volleyball in the structure of physical culture and sports rehabilitation of servicemen with the consequences of a combat injury, characterize competitions for the military, which include adaptive volleyball (*Invictus*